

بسم الله الرحمن الرحيم

فساد اداری

استاد: دکتر جعفر ممی زاده

فساد

ریشه فساد فعل لاتین **Rumpere** به معنای «شکستن» است. بنابراین در فساد چیزی می شکنند یا نقض می شود. این چیز ممکن است رفتار اخلاقی یا شیوه قانونی یا غالباً مقررات اداری باشد.

**فساد به تمام شکلهای گوناگون
انحراف یا اعمال قدرت شخصی و
استفاده نامشروع از مقام و موقعیت
شغلی قابل اطلاق است.**

گونار میردال

**پاداشی نامشروع که برای وادار
کردن فرد به تخلف از وظیفه
تخصیص داده می شود. فرهنگ وبستر**

بانک جهانی و سازمان شفافیت بین المللی

فساد را سوء استفاده از اختیارات دولتی (قدرت عمومی) برای کسب منافع شخصی (خصوصی) می دانند. این تعریف مورد توافق عمومی در جهان است.

فساد

عبارت است از عمل یا تصمیمی که موجب شود تا خارج از ضوابط قانونی، تعداد افراد متأثر از نتایج منفی عمل یا تصمیم، از تعداد افراد برخوردار از نتایج مثبت آن بیشتر باشد.

هیدن هیمر (Hidden Heimer)

فساد اداری را به سه گونه سیاه،
خاکستری و سفید تقسیم می کند:

فساد اداری سفید

کاری که ظاهراً مخالف قانون است، اما اکثر اعضای جامعه (نخبگان سیاسی و اکثر مردم عادی) آنرا آنقدر مضر و بااهمیت نمیدانند که خواستار تنبیه عامل آن باشند. برای مثال، چشم پوشی از موارد نقض مقرراتی که در اثر تغییرات اجتماعی و فرهنگی، ضرورت خود را از دست داده اند.

فساد اداری خاکستری

کاری که از نظر اکثر نخبگان منفور است، اما توده مردم در مورد آن بی تفاوتند. مثلاً کوتاهی کارمندان در اجرای قوانین که در بین مردم از محبوبیت چندانی برخوردار نیستند و کسی غیر از نخبگان سیاسی به مفید بودن آنها معتقد نیست.

فساد اداری سیاه

کاری که از نظر توده ها و نخبگان سیاسی
منفور است و عامل آن باید تنبیه شود.
برای مثال میتوان از دریافت رشوه برای
نادیده گرفتن معیارهای ایمنی در احداث
مسکن نام برد.

برخی صاحب‌نظران، فساد اداری را آن دسته از فعالیتهای کارکنان ومسئولان دولت میدانند که اولاً به منافع عمومی لطمه بزند و ثانیاً هدف از انجام آن، رساندن فایده به عامل(کارمند اقدام کننده) یا به شخص ثالثی باشد که عامل را برای انجام این اقدام اجیر کرده است.

فساد سامانه ای، در واقع پدیده ای سیاسی است، یعنی کسانی که در مواضع قدرت هستند از دولت برای انتقال منافع و عواید نامشروع به خود و وابستگان استفاده می کنند.

سرآمدان (نخبگان) حاکم با بسط وظایف دولت در زمینه های مالی، تنظیم و نظارت بازار و تصدیگری، و نیز با حذف یا تضعیف رقابت سیاسی، در صدد برخواهند آمد که جریان منافع و عواید نامشروع را از طریق مجاری رسمی گسترش دهند.

**اقدامات مأموران دولتی با هدف انتفاع و بهره
برداری**

برای خود یا اشخاص دیگر از طریق راههای زیر :

- نقض یا تعبیر و تفسیر قوانین و مقررات اداری؛

- تغییر در قوانین و مقررات و ضوابط اداری؛

- خودداری، کندکاری و یا کوتاهی در انجام وظایف

قانونی در قبال ارباب رجوع؛

- تسهیل یا تسریع غیرعادی در انجام کار برای

مصادیق فساد

1) دریافت هر نوع مال یا تقاضای دریافت یا توافق برای دریافت و یا پیشنهاد دریافت آن برای خود یا هر شخص دیگر، مستقیم یا با واسطه، بصورت انفرادی یا مشترک با شخص یا اشخاص دیگر برای:

- انجام کاری یا چشم پوشی از انجام کاری در ارتباط با وظایف سازمانی و شغلی؛
- تسریع، تسهیل، توجه خاص و کمک در انجام کاری یا معامله ای
- تأخیر، کندکاری، کم توجهی و ممانعت از انجام کاری یا معامله ای
- عدم رعایت منافع و مصالح دولت و سازمان متبوع در محاکم و مراجع با اعلام ورأی غیر واقعی؛
- ارائه گزارشهای غیر واقعی ویا مجبور نمودن دیگر کارکنان به ارائه گزارش غلط و غیر واقعی.

2) پرداخت هر نوع مال یا توافق برای پرداخت آن به دیگر مأموران دولتی برای کسب موقعیتهای اداری و سازمانی برای انتفاع خود یا اشخاص دیگر بصورت مستقیم یا با واسطه.

3) پرداخت هر نوع مال یا توافق برای پرداخت آن یا پیشنهاد پرداخت آن از محل منابع دولتی و اموال عمومی و همچنین اختصاص امتیازات و موقعیتهای اداری در اختیار دستگاه متبوع به مأموران دولتی شاغل در دیگر دستگاهها با هدف انتفاع دستگاه یا تسریع غیرمتعارف در انجام امور یا چشم پوشی از انجام کاری.

**4) سوءاستفاده از مقام و موقعیت اداری
و سازمانی و بهره مندی غیرمتعارف
اشخاص از امتیازات و موقعیتهای اداری**

5) دریافت هر نوع مال یا تقاضای دریافت یا توافق برای دریافت و یا استفاده از امتیازات و موقعیتهای اداری دیگر دستگاههای اجرایی توسط مأموران دولتی با هدف موضوع بند 4 این ماده.

6) هر نوع مشارکت در انجام معاملات و اجرای قراردادها با اشخاص حقیقی و حقوقی و دستگاههای اجرایی دیگر که مستقیماً با وظایف دستگاه متبوع مأمور دولتی مرتبط باشد.

علل فساد

- عدم شایستگی و ناکارآمدی در عرضه خدمات عمومی.

- نقایص سیستمی.

- چارچوبهای قانونی و اداری / سیاسی فراهم کننده فضای مستعد فساد.

- ساختارهای فرهنگی / سازمانی و کردارهای مدیریتی مشوق فساد.

- شرایط اقتصادی ویژه ای که افراد را مجبور به رقابت برای بقای خود می کند.

علل وعوامل بروز فساد

- عوامل فرهنگی و محیطی

- عوامل شخصیتی

- عوامل اداری و سازمانی

علل وعوامل مؤثر بر بروز فساد اداری

الف) عوامل اداری و مدیریتی

1. قوی نبودن فرهنگ سازمانی و عدم دلبستگی کارکنان و مدیران به سازمان و اهداف آن؛
2. مسائل و مشکلات اقتصادی کارکنان و بی توجهی به وضع زندگی کارکنان و نیز بیم از افزایش تورم و عدم اطمینان به آینده شغلی؛
3. عدم ثبات مدیریتی و ابهام در سیاستها؛
4. توزیع نامتناسب درآمدها بین گروهها در سازمان و بین کارکنان بخشهای دولتی و غیردولتی؛

5. اعطای اختیارات بیش از حد و قدرت زیاد و سوءاستفاده از آن؛
6. نقصان و پیچیدگی قوانین و مقررات وعدم تطابق با واقعیت‌های ملموس؛
7. عدم توجه به شایسته‌سالاری و واگذاری فعالیت‌های حساس به افراد غیر متعهد و بی تجربه؛
8. نبود انگیزه ناشی از عدم وجود نظام تشویق و تنبیه مناسب؛
9. انحصار فعالیت‌های اداری برای گروه‌های خاص؛
10. ضعف ساختارهای نظارتی و فقدان هماهنگی‌های لازم در بعد نظارت؛
11. نبود شفافیت و پاسخگویی در فعالیت‌های نظام اداری.

ب) عوامل فرهنگی و اجتماعی

1. فقدان وجدان کاری، انضباط اجتماعی و عدم توجه به مبانی ارزشی جامعه؛
2. ناآگاهی یا آگاهی کم افراد از حدود وظایف و فعالیتهای دستگاههای گوناگون؛
3. نظام تأمین اجتماعی ناکارآمد بویژه برای حمایت از کارکنان دولت.

پ) عوامل سیاسی

ساختار سیاسی اجتماع، میزان قدرت و مسئولیت سیاستمداران را مشخص می کند آنان از این طریق بر منافع و هزینه هایی نظارت میکنند. سه متغیر عمده سیاسی که میتوانند بر میزان فساد تأثیر بگذارند، بشرح زیر میباشد:

1. نحوه تقسیم قدرت سیاسی؛
2. میزان آزادیهای سیاسی بویژه نقد حاکمیت؛

3. میزان شفافیت

آثار فساد در سطح ملی

- کاهش درآمدهای دولت
- کاهش بهره وری سرمایه گذاریهای دولتی
- کاهش سطح کیفیت خدمات اجتماعی
- افزایش هزینه زندگی مردم
- افزایش قیمتها
- ایجاد یا افزایش فضای عدم اعتماد مردم
- کاهش میزان سرمایه گذاری
- کاهش رشد اقتصادی و فضای رقابت اقتصادی
- افزایش بیشتر فساد، محیط مستعد فساد پرورش دهنده فساد بیشتر است.

برنامه های ضد فساد کره جنوبی که در ماه اوت سال 1999 تهیه شده است، حاوی سه جهت گیری اساسی می باشد.

1- تأکید بر پیشگیری بجای کنترل‌های بعد از وقوع و اعمال مجازات.

2- پذیرش ضرورت اتکا به یک رویکرد جامع و سیستماتیک بمنظور حل ریشه ای مسئله فساد

3- انجام اقدامات عملی بمنظور احیای اعتماد عمومی به این برنامه ها

هزینه نهایی فساد بصورت‌های زیر مشاهده می‌شود:

- 1- عدم تحقق اهداف حکومت
- 2- آلودگی محیط زیست
- 3- افزایش هزینه‌های اداری
- 4- کاهش درآمدهای دولت
- 5- کاهش جرأت و ثبات قدم برای مطابقت با استانداردهای سطح بالا و دقیق

کاهش بهره وری، زیرا زمان و انرژی بجای صرف شدن برای افزایش اهداف، وقف ایجاد شکاف در سیستم می شوند.

- زحمت بیهوده نظام قضایی کشور

- ارزش گذاری تصمیمات در قالبهای پولی و

نه در قالب ارزشها یا نیازهای انسانی

- کاهش سرمایه گذاری خارجی

پایان

